

Naar een Sportieve Metropool

Ruimtelijke borging van sportieve beweging in Amsterdam

Het advies 'Naar een Sportieve Metropool' is op 5 juni 2009 verzonden aan Wethouder Sport, mevrouw drs. C.G. Gehrels en Wethouder Ruimtelijke Ordening, de heer M. van Poelgeest.

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en vraagstelling	4
- Ruimtelijke toekomstplannen	4
- Sociale beleidsplannen	4
- Sportplan en ruimte voor sport	4
2. Sport als noodzaak en als kans voor Amsterdam	6
- Sportief bewegen als noodzaak	7
- Sportief bewegen als kans	7
3. Laboratorium IJburg	12
Contactgegevens	15

Colofon:

Vanaf 1952 is de Sportraad Amsterdam een onafhankelijk adviesorgaan van de Gemeente Amsterdam. De Sportraad adviseert de gemeenteraad, het gemeentebestuur, de stadsdeelbesturen en stadsdeelraden van Amsterdam. Het hoofddoel van de Sportraad Amsterdam is het bevorderen van sport en bewegen van Amsterdammers: 'Alle Amsterdammers een levenlang actief'. Goed sportbeleid, doet goed sporten en bevordert het algemene welzijn en de leefbaarheid van een stedelijke omgeving. Daarom adviseert de Sportraad zowel gevraagd als ongevraagd over het totale sportbeleid in Amsterdam.

De Sportraad vindt zijn denktankfunctie belangrijk. Om deze functie optimaal te kunnen uitoefenen streeft de Sportraad ernaar alle voor de sport en sportbeleid relevante sectoren in haar personele samenstelling vertegenwoordigd te hebben

1. Aanleiding en vraagstelling

Ruimtelijke toekomstplannen

Amsterdam is bezig met de structuurvisie 2040. Centraal staat de ontwikkeling tot metropool met Amsterdam als kernstad. IJburg is de laatste uitbreidingslocatie van Amsterdam. De stad heeft als ambitie om de woningvoorraad tot 2040 met 70.000 woningen uit te breiden. De stad moet verdichten. Op hetzelfde aantal vierkante meters moeten meer bewoners gehuisvest worden, meer voorzieningen een plaats krijgen en meer activiteiten plaatsvinden. Tegelijkertijd moet het karakter van Amsterdam als gastvrij, duurzaam, recreatief, ondernemend, dienstbaar en bereikbaar versterkt worden. Voorwaar geen eenvoudige opgave. De oplossing ligt – aldus de notitie – in het optimaliseren van ruimtegebruik: multifunctioneel, meervoudig en flexibel gebruik van voorzieningen.¹ Sport en beweging worden ingepast in bredere – deels nog te ontwikkelen – concepten. Mono-functionele sportvoorzieningen hebben geen prioriteit. Bestaande sportparken moeten worden geoptimaliseerd en ruimte bieden voor recreatief medegebruik.

Sociale beleidsplannen

Binnen deze ruimtelijke toekomstvisie hecht het stadsbestuur veel waarde aan de sociale ontwikkeling van Amsterdam. Zowel het programma-akkoord “Kinderen Eerst” als het “Sportplan 2009-2012” onderstreept deze ambitie. Zo moet in het Amsterdam van de toekomst meer, en door meer mensen dan nu het geval is, gesport worden. Kinderen zijn daarbij een belangrijke doelgroep. Sport is niet alleen een bron van

plezier, maar ook een belangrijk vehikel voor gezondheid, sociale cohesie en economische groei. Voor meer sporters en meer bewegen is echter ook ruimte nodig. Zolang een ruimtelijke vertaalslag ontbreekt, komen belangrijke sociale functies als sporten en bewegen in een verder dichtgroeïende stad in de verdrukking.

Sportplan en ruimte voor sport

Door ‘ruimte en infrastructuur’ op te nemen als één van de vijf sterpunten doet het Sportplan recht aan het belang van deze beleidsterreinen voor de realisatie van de doelstellingen. Tegelijkertijd ontbreekt een gedegen ruimtelijke onderbouwing van de hoofddoelstelling - meer sporten en bewegen. Dit is door de Sportraad eerder al als zorgelijk aangemerkt.² Daarnaast is aan andere in het Sportplan aangekondigde ruimtelijke relevante acties nog geen gevolg gegeven. Het huidige accommodatieplan (2006) is nog niet geactualiseerd en met de instelling van een stimuleringsfonds voor de sportieve inrichting van de openbare ruimte is geen begin gemaakt. Ook de doelstelling meer bewegen in en rond scholen heeft nog geen adequaat ruimtelijk eisenpakket opgeleverd.

De Sportraad constateert dat Amsterdam bezig is met een opdracht tot verdere verdichting, waarbij de mogelijkheden voor sporten en bewegen onvoldoende zijn veilig gesteld. Daarom komt de Sportraad nu met een vervolgadvisie dat als vraagstelling heeft: hoe kan nu en in de

toekomst voldoende ruimte voor sporten en bewegen in Amsterdam veilig gesteld worden? Deze vraagstelling heeft betrekking op de breedtesport en zal in dit advies in twee gedeelten aan de orde komen. Ten eerste op het niveau van de hele stad Amsterdam. Ten tweede toegespitst op de wijk IJburg.

1 Vertrekpuntennotitie, 2008

2 Advies Sportraad dd. 28 maart 2008

2. Sport als noodzaak en als kans voor Amsterdam

In Amsterdam is er gelukkig een algemeen besef dat sporten en bewegen belangrijk is. De intenties van het sportplan zijn door de gemeenteraad breed onderschreven. Maar in het sportplan worden slechts zachte eisen gesteld als het gaat om de benodigde vierkante meters. De doelstelling om meer mensen aan het sporten te krijgen kan echter zonder een adequate ruimtelijke vertaling niet gerealiseerd worden. Bewegingsarmoede van kinderen kan niet worden bestreden zonder de benodigde ruimte te reserveren om buiten te spelen, te sporten en zich zelfstandig te verplaatsen.

Vierkante meters voor sport zijn nu geen keiharde voorwaarden in de planontwikkeling. Tegelijkertijd zien we dat de stad steeds voller bebouwd gaat worden. Nu al zijn tal van schoolpleinen bebouwd met opvangvoorzieningen, zijn trapveldjes opgeofferd voor bouwlocaties en ondergaan sportvelden een functieverandering of worden niet aangelegd. Vrijwel alle stadsdelen

kampen met tekorten aan velden en zaalruimten, ongeschikte accommodaties en een gebrek aan kwaliteit van de bestaande sportinfrastructuur. Ter illustratie van deze problematiek heeft de Sportraad een Quickscan (bijlage) uitgevoerd onder de stadsdelen. De uitkomsten zijn echter, net als bij recente vergelijkbare onderzoeken, volledig gebaseerd op ambtelijk of door de bonden geregistreerde tekorten. Deze achterhaalde meetsystematiek registreert de problematiek vanuit een eenzijdig perspectief en schetst

dientengevolge een onvolledig beeld van de daadwerkelijke tekorten.

Het sportaccommodatieplan (2006) is in dit opzicht illustratief. Het schetst slechts een globaal beeld, waarbij kwaliteit, locatie en bereikbaarheid van de sportvoorzieningen niet zijn meegenomen. Dat leidt er toe dat op het niveau van de stad Amsterdam nauwelijks tekorten worden gesignaleerd waar die lokaal wel degelijk aanwezig zijn. Bovendien wordt geen aandacht besteed aan de gevolgen van andere recente beleidsontwikkelingen. Zo neemt de behoefte aan sportaccommodaties door de herinvoering van bewegingsonderwijs in het mbo toe en groeit de vraag naar 'schoolsport' door de brede school. De gebruikte normen laten een gedateerd beeld zien van de bestaande ruimtelijke behoeften voor sport en bewegen en zijn niet toepasbaar op ongebonden sporten. Daar komt bij dat waar in de sociale sector (o.a. in het sportplan) gewerkt wordt met doelgroepen (van allochtone vrouwen tot peuters en bejaarden) dat in de ruimtelijke ordeningspraktijk minder gebruikelijk is. In ruimtelijke plannen wordt in algemene zin gesproken over bewoners, als er al een sociale paragraaf is opgenomen. Dit alles bemoeilijkt niet alleen de communicatie tussen de sociale en de ruimtelijke sector, het heeft ook tot gevolg dat specifieke behoeften van doelgroepen geen ruimtelijke vertaling krijgen.

Ondertussen blijkt steeds weer dat voor het realiseren van een leefbare stad het stapelen van stenen niet genoeg is. Nieuwe wijken worden kort na oplevering geconfronteerd met de vraag waar

kinderen kunnen spelen en bewoners kunnen sporten. Als daar geen antwoord op komt, kunnen wijken gemakkelijk in een negatieve spiraal terechtkomen van overlast en vandalisme. Het herstructureren van bestaande wijken heeft ons geleerd dat het simpel opknappen van woningen niet voldoende is om een 'prachtwijk' te worden. Kortom: sociale doelstelling rond sporten en bewegen hebben een ruimtelijke vertaling nodig. De urgentie hiervan is groot.

Sportief bewegen als noodzaak

Het ontwikkelen van eigentijdse normen voor sport en bewegen is noodzakelijk. De Sportraad acht het van belang dat dit uitgangspunt politiek onderschreven wordt. Harde normen voor het reserveren van sportieve- en bewegingsruimte zijn hierbij essentieel. Ook gezien de ruimtelijke ambitie van het Olympisch Plan 2028. Bovendien moeten er naast normen voor bestaande sporten ook normen komen voor sportieve ruimten in en bij scholen en opvangfaciliteiten. Deze normen behelzen niet alleen vierkante meters, maar ook kwaliteitskenmerken waaronder de locatie en bereikbaarheid. In het licht van de opdracht tot verdichting zijn integratie van functies, zoals sportvoorzieningen en kinderopvang, en vormen van medegebruik van sportvoorzieningen door andere dan de traditionele sportverenigingen gewenst.

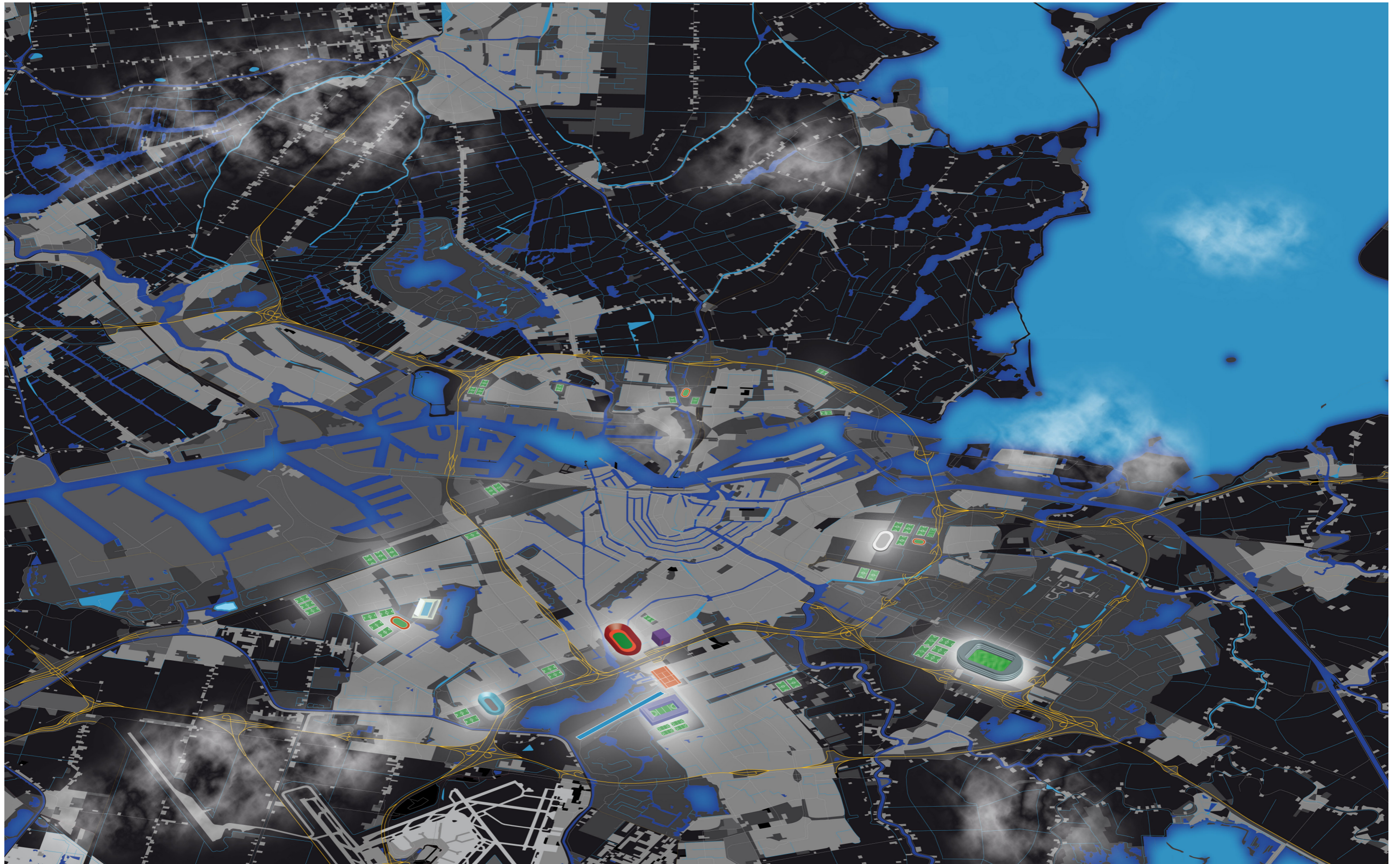
Sportief bewegen als kans

In het verlengde van het Sportplan en de discussies binnen de gemeente ziet de Sportraad kansen voor het integreren van sportief bewegen in nieuw te ontwikkelen vrijetijdsmilieus. De vormgeving van vrijetijdsmilieus staat nog in de kinderschoenen maar biedt daardoor kansen om sociaal en ruimtelijk beleid gezamenlijk te laten optrekken. De inrichting van een sportieve openbare ruimte kan hieronder geschaard worden.

Dit alles leidt tot de volgende aanbevelingen:

- a. De Sportraad vindt een krachtig politiek signaal noodzakelijk dat pleit voor het vroegtijdig en structureel betrekken van de sector sport bij de verdere ontwikkeling van de structuurvisie ruimtelijke ontwikkeling.
- b. De Sportraad acht het van belang dat de ruimtelijke vertaling van de sportieve doelstellingen uit het Sportplan alsnog gestalte krijgt.
- c. Daarbij houdt de Sportraad vast aan het eerdere advies over de noodzakelijke actualisatie van het sportaccommodatieplan. Naast de behoefte aan sportvelden en indooraccommodaties dient ook de behoefte aan buitenruimten bij scholen en opvangvoorzieningen en de eventuele behoefte van ongebonden sporten in kaart gebracht te worden. Het geactualiseerde accommodatieplan omvat behalve vierkante meter normen ook locatie-eisen en andere kwaliteitskenmerken.

- d. De Sportraad is van oordeel dat het geactualiseerde sportaccommodatieplan niet alleen mag bestaan uit een tabel-rapport van overschotten en tekorten, maar ook voorzien dient te worden van een uitgeschreven advies en onderbouwing van de implicaties van de overschotten en tekorten voor het gemeentelijk sportaccommodatiebeleid.
- e. De Sportraad deelt de ambitie van het Sportplan om de sport in het midden van het beleid te plaatsen en te verbinden met andere beleidsvelden en vraagt in het verlengde hiervan om het opstarten van een interdisciplinaire denktank over vernieuwing in de sport.

'Kaart: Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling Amsterdam'

3. Laboratorium IJburg

IJburg kent een ernstig tekort aan sportvoorzieningen. Op dit moment wonen ruim 13.000 mensen op IJburg, onder wie voor Amsterdamse begrippen heel veel kinderen.³ De eerste fase van IJburg staat volop in de steigers; de tweede fase is in ontwikkeling, maar zal veel later gerealiseerd worden dan aanvankelijk gepland. Volgens het Sportaccommodatieplan 2006 is voor IJburg vereist:

- 9 kunstgrasvelden
- 3 hockey velden
- 22 tennisbanen plus hal
- 1 korfbalveld
- 2 sporthallen en een sportzaal
- 1 overdekt zwembad⁴

Om allerlei redenen is tot nu toe slechts één tijdelijke sporthal uit bovenstaand rijtje gerealiseerd. Bovendien zijn de geplande sportvoorzieningen voor de tweede fase ontoereikend om aan bovenstaande eisen te kunnen voldoen, laat staan om de bestaande tekorten in IJburg en andere stadsdelen te compenseren. De summiere aandacht die ten slotte in het bestemmingsplan tweede fase aan sport wordt besteed biedt in dit opzicht weinig reden tot optimisme.

De Sportraad constateert dat op IJburg een generatie kinderen opgroeit die hier niet kunnen voetballen (competitie), tennissen of simpelweg zwemles kunnen volgen. De motorische ontwikkeling van kinderen wordt weinig gestimuleerd. Basisscholen zijn niet of nog niet uitgerust met gymlokalen en schoolpleinen zijn krap bemeten of afwezig. IJburg wordt een steeds dichter

bebouwde wijk waar de druk op de schaarse openbare ruimte groot is. Speelplekken en trapveldjes zijn schaars, tijdelijk, ongelukkig gesitueerd (overlast op binnenterreinen) en van een te geringe omvang. Van een geslaagde sportieve inrichting van de openbare ruimte is geen sprake.

Wat er op dit moment aan sport en bewegen op IJburg gebeurt, is grotendeels te danken aan de inzet van groepen bewoners. Hoewel accommodaties ontbreken, zijn er een voetbalvereniging, een hockeyvereniging, een basketbalvereniging en een tennisvereniging opgericht. Er wordt inmiddels met veel improvisatietalent gesport in het Theo van Goghpark en het Diemerpark. Omkleedaccommodaties en andere faciliteiten ontbreken. Momenteel geldt de regel: wie het eerst komt, wie het eerst maalt. Dat zal in de huidige setting en in zomerse tijden moeilijk te handhaven zijn als naast pupillen en trainers ook andere bewoners in het park willen verblijven. De ruimtelijke inrichting van het park is niet geëquipeerd voor het huidige gebruik. Te veel wordt op basis van ad-hoc ingrijpen een noodvoorziening gerealiseerd.

De Sportraad maakt zich ernstig zorgen over de sportieve leefbaarheid van IJburg en doet de volgende aanbevelingen:

- a. De huidige druk op het Theo van Gogh park is groot. Conflicterende aanspraken op de groene ruimte leiden gemakkelijk tot botsingen tussen bewoners en

sporters en tussen sporters onderling. De Sportraad adviseert de instelling van een werkgroep van stakeholders die samen met stadsdeel Zeeburg een planmatige herinrichting van het Theo van Goghpark bewerkstelligen waarbij sportief en recreatief gebruik naast elkaar geaccommodeerd wordt.

- b. De Sportraad dringt aan op het versneld aanleggen van de sportvelden. Een situatie van verenigingen zonder accommodaties kan niet langer voortduren. Daarbij adviseert de Sportraad de gemeente om kaderafspraken te (doen) ontwikkelen voor (recreatief) medegebruik van sportaccommodaties door nieuwe groepen zoals, scholen, wijkbewoners en kinderopvang.
- c. In een waterrijke wijk is het beslist noodzakelijk dat kinderen leren zwemmen. Daarom dringt de Sportraad aan op het versneld toestaan van een tijdelijk zwemvoorziening. Zwemaccommodatie is een must, zeker als we in ogenschouw nemen dat bestaande accommodaties in omliggende buurten ook met wachtlijsten kampen en de kinderpopulatie op IJburg nog steeds groeit.
- d. Bij de planning van de tweede fase voor IJburg is het van belang dat de sportieve achterstand uit de eerste fase wordt ingelopen. Dat vraagt om actie op twee fronten. Ten eerste moet in de tweede fase voorrang worden gegeven aan de verwezenlijking van sportvoorzieningen. Het is hiervoor essentieel dat de sector

sport onmiddellijk wordt betrokken bij de verdere uitwerking van het bestemmingsplan. Ten tweede moet bij het ontwerpen van de openbare ruimte in de tweede fase een sportieve inrichting centraal staan. Met dit laatste is in Amsterdam nog weinig ervaring opgedaan. De Sportraad wil de tweede fase van IJburg als laboratorium gebruiken voor een pilot die de inrichting van een sportieve openbare ruimte tot doel heeft. Mogelijkheden van financiering van deze pilot liggen er onder andere in het fonds Sportieve Inrichting van de Openbare Ruimte.

De Sportraad hoopt met deze voorstellen een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de vormgeving van de sportieve metropool Amsterdam. Wij gaan graag met u in gesprek over de verdere uitwerking van onze adviezen.

Hoogachtend,
Sportraad Amsterdam

R.D. Geerlings

Voorzitter

³ 27% van de inwoners van IJburg is jonger dan 10 jaar. (DRO: PlanAmsterdam 2, maart 2009, 17)

⁴ Sportaccommodatieplan 2006, p. 40

Contactgegevens

Sportraad Amsterdam

Postadres:

Postbus 1530
1000BM Amsterdam

Tel: 020 – 251 8586

Fax: 020 - 251-8580

Email: info@sportraadamsterdam.nl

Website: www.sportraadamsterdam.nl

Bezoekadres:

Weesperstraat 101
1018VN Amsterdam

Ledenlijst Sportraad Amsterdam:

dhr. mr. drs. R.D. (Robert) Geerlings (voorzitter)

dhr. drs. A.S.M. (Arnoud) Sterk (vice-voorzitter)

mw. dr. ir. C.J.M. (Lia) Karsten

mw. mr. M.D. (Maddie) Wisman

dhr. J.P.A. (Peter) Jansen

dhr. M. (Mounir) Dadi

dhr. drs. Th.M.J.L. (Theo) van Uden

mw. S.M. (Monica) Visser

Bureau Sportraad Amsterdam:

dhr. drs. J.O.R. (Julius) Egan (Secretaris)

dhr. drs. G.J. (Gertjan) Dol (Beleidsmedewerker)

